

Falko Peschel: Új szülői szerep – ellenőr helyett motiváló

2022.06.20.

A dölyfös önelégültség, amivel az iskola kezeli a szülőket hasonlít az egyház elbizakodottságához. Az egyház azt hirdeti, csakis ő tudja, miként jut az ember a megváltáshoz. Az iskola intézménye pedig azt, hogy egyedül ő tudja, miként tud az ember valamit megtanulni. Ez téves nézet! (Zander)

A 4. osztályos tanulók szívesen járnak iskolába, egy napot sem akarnak kihagyni; várják a házi feladatokat, amik kreatívak és "izgalmasak", a gyerekek kíváncsiak és tanulni vágyók – egyszóval motiváltak. Az iskolában van egyfajta könnyedség, a tudás megszerzésének játékossága, az érdeklődés és a tanulás vágya. [...]

De mi történt ezen a szülői estén?

A tanárnőre záporoztak a szemrehányások; engem, mint a szülők képviselőjét azzal vádoltak, hogy hagytam, hogy a gyerekeink mostanra eljussanak arra a pontra, hogy képtelenek lesznek a gimnáziumban boldogulni. Felkészültem ezekre a vádakra, és iskolai dolgozatok és teljesítmény-összehasonlítások alapján be tudtam bizonyítani, hogy a gyerekek pontosan azt tudták, amire a negyedik osztály elvégzése után képesnek kell lenniük. Azt hittem, hogy ez megoldja a problémát, de tévedtem. Az egyik anya felkiáltott: „Mikor ijeszti meg végre őket?” (Heitzl-hofer)

Valószínűleg a szülők azok, akiktől a tanárok a leginkább félnek. Ez azért van így, mert a szülők – ellentétben a gyerekekkel – képesek védekezni egy, a gyerekeket kényszereknek alávető iskolával szemben. A szülők azok, akik az iskolát, mint szükséges rosszat élték meg – amolyan előkészületként – a teljesítményelvű társadalomra. A szülők nem is nagyon tudnak mást elképzelni, mint egy iskolát úgy,

ahogy az az ő életükben volt. Akik a leghangosabbak, valószínűleg azok, akik az iskolai oktatásból később mégis profitáltak , és ugyanezt szeretnék gyerekeik esetében is .

Az új szülő szerep

És most jön egy tanár, aki olyan tanításról beszél, ami teljesen más alapelvek szerint zajlik, mint amit eddig az iskolával kapcsolatban elképzelték:

- Az eddigi szervezeti és intézményi előírások (utasítások, tantervek, órarendek, osztályterem) többé nem követelik meg a mindennapi munkát, hanem megengedik , hogy egy önálló osztály-szervezet alakuljon ki, amelyben a tartalom, a tanulási módszer sokféle lehet, és ami nagy szabadsággal megengedi az iskolai nap időbeli alakítását.
- A tanár nem “tanít”, hanem csak kíséri az egyéni tanulási úton a gyerekeket, rákérdez dolgokra, impulzusokat ad, segít összefüggéseket megtalálni. A gyerekeknek nem kell csendben ülni és nem kell a tananyagot “bevésni”. Az új módszer szerint az ismeretek, a képességek és a szociális-társas hozzáértés önálló kutatáson és közös beszélgetéseken keresztül alakul ki. A gyerekek maguk döntenek arról, hogy milyen úton tanulnak, milyen segédeszközöket használnak, milyen tartalmakat néznek meg. Sőt, ezentúl az osztály szabályairól és a nap kialakításáról is maguk döntenek.
- Nincsenek feladatokkal és tananyagokkal teli könyvek, amik segítségével mérhető lenne a gyerekek előrehaladása. Ezek helyett a gyerekek maguk kutatnak,

fedeznek fel összefüggéseket és struktúrákat az egyes tárgyakon belül. A tanár már azt sem kéri, hogy a szülők otthon a gyerekekkel gyakoroljanak.

Tájékoztatás és átláthatóság, mint megelőző intézkedés

A nyitott tanítás és tanterv az oktatásügy elvárásainak megfelelően jogilag biztosított Németországban annak érdekében, hogy az oktatás az érdekeltekkel egyetértésben és közreműködésükkel valósuljon meg. Az információk nem csak a szülőknek és az iskolába járó gyerekeknek fontosak, hanem a testvéreknek és rokonoknak is. Így el lehet kerülni a negatív megnyilvánulásokat, mint például: "hogyan lehet az, hogy mindig azt csinálhattok, amit akartok, így nem lehet semmit se tanulni", hisz ezek blokkolhatják a gyerekeket. Így elkerülhető, hogy az otthoni, segítő szándékú gyakorlás rossz következményekhez vezessen. Másrészt a nyitott tanítás némileg beleszól az otthoni, családi nevelésbe is, hiszen a gyerekeknek beleszólási lehetőséget ad, ami demokratikus alapállást feltételez az otthonokban is.

Nem feltétlenül probléma, ha különbségek vannak az otthoni, és az iskolai nevelésben. Fontos, hogy a felek ismerjék egymás nézeteit. A gyerekek általában jók abban, hogy a különböző nevelési stílusokhoz alkalmazkodjanak. A folyamat elején azonban egy nagy, és sok mindent átfogó közös munka a szülőkkel nélkülözhetetlen. Az egyéni és nagyobb csoportos beszélgetések során a szülők megismerik az egész koncepciót, a különböző tantárgyak működési elveit. Ide tartoznak a következő fontos információk:

- Miként zajlik egy valóságos tanulási folyamat? (az érdeklődéstől vezettetve, a tanuló által vezérelve, egyéni módon, nem lineárisan, nem nullától kezdve) –

leginkább akkor, ha az kapcsolódik a tanuló korábbi tapasztalataihoz. (Hogyan, mit, hol, és mikor tanul valaki a legjobban?)

- Miként fejlődik valakinek az írás és helyesírás készsége (olvasás az íráson keresztül, betűző tábla)
- Miként történik a matematikai fejlődés, beleértve azt, hogy a gyerekeknek fontos előismereteik vannak. (Milyen problémákkal jár az, ha a gyerekek az első évben csak a 20-as számkörön belül számolhatnak.)
- Mi az, ami valóban fontos a későbbi életben? A bátor verbális önkifejezés – vagy a kalligrafikus minőségű szépírás, matematikailag gondolkodni – vagy ledarálni az egyszer-egyet, kutató szellemmel rendelkezni-vagy pusztán testileg jelen lenni.

- Mi vezet komolyabb teljesítményekhez? Felelősen és motiváltan teljesíteni, vagy mindent odacsapni? Megérteni nagy koncepciókat, vagy pusztán utasításokat végrehajtani?

- Egy integráló, társas nevelés, amely nagy lehetőségeket ad amellet, hogy tiszteli az egyén jogait és teret ad a demokratikus öngazgatásra.

- Miben különbözik az egyénre figyelő koncepció a tradicionális koncepciótól, és milyen problémák alakulhatnak ki ezekből kifolyólag. (Nincs kis lépéseket követő tanítás és tanulás, kutatás kívülről való megtanulás helyett, valamit megtanulni megcsinálni lelketlen ismételtetés helyett.)

A szülők számára világosság kell váljon, hogy ezek a pontok egyetlen koncepciónak a részei. Ez a koncepció önállóságot és felelősséget követel meg a gyerekektől ott is, ahol ez nem

könnyű.

Az önállóságra nevelés lehetetlen ott, ahol a gyereket állandóan ellenőrzik, kritizálják és kiskorúságban tartják. Önálló akkor lesz valaki, ha hagyják, hogy önálló legyen. Például akkor, ha maga pakolja össze iskolai cuccait. A mama nem arra való, hogy a gyerek után vigye az otthon hagyott tornazsákot, ha a gyerek azt otthon felejtette. A tanár a gyerektől kapjon információt, ha ilyesmi történik. A gyerektől tudja meg a tanár, ha valami ilyesmi történt. Normális esetben a gyerek egyedül megy az iskolába és haza. Ha útközben veszélyes kereszteződések vannak, akkor meg kell ezt neki mutatni és felhívni rá a figyelmét. Egyébként elég az, ha a szülő reggel időben elindítja a gyereket. Ha útközben nem a legegyszerűsebb úton vagy a leggyorsabban megy, az már a gyerek dolga. (Reichen)

Mindezeket túl az iskola információval látja el a szülőket bizonyos folyamatokról és a tanulási fejlődésről. Erre azért is szükség van, hogy a szülők megértsék a nehezebb káosz fázisokat és ne veszítsék el bizalmukat a szokatlan koncepcióban. Fontos, hogy amennyiben a szülők problémákat látnak, azt ne a gyerekekre öntsék, hanem vegyék fel a kapcsolatot a tanárral. Így elkerülhető, hogy a gyerekek két szék között a pad alá kerüljenek.

Ha egy iskolán belül más módszerekkel dolgozó osztályok is vannak, akkor legyen lehetőségük a gyerekeknek és szülőknek ezeket is megismerni és összehasonlítani azzal a programmal, amelyben ők vesznek részt. A tanárnak a szülők panaszait nem szabad rögtön személyes bántásnak venni. Képesnek kell lenniük behelyezkedni a szülői szemszögbe. Ha valaki egy normális osztályba adta a gyermekét, akkor minden a maga megszokott útján folyik, nem lesznek kiszámíthatatlan következmények. Attól függően, hogy a nyitott tanítás során a gyerekek hogyan fejlődnek fog alakulni a szülők elképzelése és véleménye erről a tanítási módszerről. A felmerülő hiányosságokat ne a gyerekekre, hanem a tanítási módszerre vonatkoztassák. Ez

szemben áll azzal, ami a hagyományos oktatásban történik. Ott a hibákat nem a módszerben vagy a tanárban keresik, hanem kizárólag a gyerekekben. Elképesztő ellentmondás: a tanárközpontú oktatásban a gyerek a hibás, a gyermekközpontúban a tanár. Valójában pont fordítva kéne lennie.

Támogatni és kihívásokat állítani, különórára küldés helyett.

Nem csak annak kéne megváltozni, hogy miként látják a szülők a gyerek tevékenységét az iskolában, hanem annak is, hogy milyen szerepet töltsenek be a szülők otthon. A szülőknek nem könnyű, mert a szokatlan és a normális tanmenethez nem ragaszkodó oktatás elveszi tőlük a lehetőséget, hogy gyermeküket közvetlenül összehasonlítsák más, normális osztályba járó gyerekekkel. Nem lehet már azzal mérni a gyerek helyzetét, hogy azt mondjuk, ennyi és ennyi oldalt már átvettek a könyvből, és nem lehet a gyerekeknek segíteni sem ennyi és ennyi oldalt otthon átvenni.

Higgyenek a tanuláspszichológia abbéli nézetében, amely bizonyítja, hogy mindaz, amit a gyerek saját magától tanul, sokkal jobban megmarad és egy sokkal stabilabb bázist képez a továbbtanuláshoz, mint az, amit egyszerűen utánózva átvesz (ahogy ez a normális tanításban történik). Ehhez a gyerekeknek nem pusztán helyre van szüksége, ahol játszhat, hanem a kísérletezés és felfedezés helyére is. Amikor egy gyerekeknek a munkájában segíteni akarnak, soha nem mondják ezt "te még ezt nem tudod". Viseljének el emiatt néha kellemetlenségeket. Figyeljenek meg a gyerekekkel közösen állatokat, növényeket, a közlekedést, embereket, az otthoni dolgokat, a kertet, az erdőt. Mutassanak meg a gyerekeknek összefüggéseket és hagyják őket kérdezni és beszélni. Mutassuk meg nekik a helyet, ahol a szülők dolgoznak. Végül meséljenek nekik sok történetet a gyerek életkorának megfelelően. (Reichen)

Ha azt szeretnék, hogy gyerekük önirányító tanulása sikeres legyen, szükséges, hogy átgondoljanak dolgokat. Ha gyereküknek ebben segíteni szeretnének, egy kicsit hasonló szerepbe kell kerüljenek, mint a tanár, aki az iskolában tanítja őket.

- Beszélni kell arról, hogy otthon egy olyan tanulási környezet legyen, amely mögött nem didaktikai megfontolások állnak, hanem ami természetes. Legyenek otthon könyvek, legyen lehetőség építeni, kísérletezni, felfedezni, megismerni, barkácsolni.
- Az órákon át tartó gyakorlás és házi feladat írás helyett inkább legyen idejük arra, hogy igény szerint beszélgessenek a gyerekekkel, vagy menjenek el vele könyvtárba vagy más helyekre, ahol érdekes dolgokat tapasztalhat.
- Legyenek a gyerekek számára példakép abban, hogy érdeklődnek és tanulnak, utánajárnak valaminek, ha az érdeklő önöket, könyveket, újságokat olvasnak, terveznek és kiszámolnak dolgokat, vagy egyszerűen szánnak időt a gyerekek felolvasni, mesélni, vagy a gyerekek meséjét meghallgatni, rejtvényeket kitalálni, mindenfélét kipróbálni, felfedezni.

A szülők mindig segíthetnek a gyerekeknek azzal, hogy velük együtt gondolnak át dolgokat, impulzusokat adnak, de az iskolai anyag megszokott otthoni gyakorlása nem hasznos. Természetesen a szülők közreműködhetnek a tanításban. [...] Ha erre sor kerül, akkor mindig meg kell kérdezni az illető gyereket, hogy miként látja szülei jelenlétét az osztályban. Ne érezze úgy, hogy ellenőrzik, se azt, hogy a szülei őt pozícionálni szeretnék. Néha természetesen sor kerülhet olyan akciókra, ahol a szülők, testvérek, tanárok és gyerekek együtt csinálnak valamit.

forrás: Falko Peschel: Offener Unterricht in der Evaluation I. ()

Kapcsolódó bejegyzések:

- Falko Peschel: A feladatok mechanikus elvégzőjétől a feltalálóiig
- Ez a Harzberg-i demokratikus iskola
- Jürgen Bennack: Bevezető Falko Peschel könyvéhez